

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2003-2004

5 FÉVRIER 2004

Proposition de loi modifiant le Code de la nationalité ainsi que le Code pénal en vue d'ériger le mariage de complaisance en délit

(Déposée par Mme Christine Defraigne)

DÉVELOPPEMENTS

Dans l'état actuel de la législation, le Code civil aborde la question du mariage de complaisance dans quelques dispositions.

L'article 146 stipule: «Il n'y a pas de mariage lorsqu'il n'y a point de consentement.»

L'article 146*bis* déclare: «Il n'y a pas de mariage lorsque, bien que les consentements formels aient été donnés en vue de celui-ci, il ressort d'une combinaison de circonstances que l'intention de l'un au moins des époux n'est manifestement pas la création d'une communauté de vie durable, mais vise uniquement l'obtention d'un avantage en matière de séjour, lié au statut d'époux.»

L'article 167, alinéa 1er, prévoit: «L'officier de l'état civil refuse de célébrer le mariage lorsqu'il apparaît qu'il n'est pas satisfait aux qualités et conditions prescrites pour contracter mariage, ou s'il est d'avis que la célébration est contraire aux principes de l'ordre public.»

L'article 184 dispose que «Tout mariage contracté en contravention aux dispositions contenues aux articles 144, 146*bis*, 147, 161, 162, 163, 341 ou 363, peut être attaqué soit par les époux eux-mêmes, soit par tous ceux qui y ont intérêt, soit par le ministère public.»

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2003-2004

5 FEBRUARI 2004

Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit en van het Strafwetboek om het schijnhuwelijk als misdrijf te beschouwen

(Ingediend door mevrouw Christine Defraigne)

TOELICHTING

In de huidige stand van de wetgeving behandelt het Burgerlijk Wetboek de kwestie van het schijnhuwelijk in een aantal bepalingen.

Artikel 146: «Er is geen huwelijk wanneer er geen toestemming is.»

Artikel 146*bis*: «Er is geen huwelijk wanneer, ondanks de gegeven formele toestemmingen tot het huwelijk, uit een geheel van omstandigheden blijkt dat de intentie van minstens één van de echtgenoten kennelijk niet is gericht op het totstandbrengen van een duurzame levensgemeenschap, maar enkel op het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van gehuwde.»

Verder bepaalt artikel 167, eerste lid: «De ambtenaar van de burgerlijke stand weigert het huwelijk te voltrekken wanneer blijkt dat niet is voldaan aan de hoedanigheden en voorwaarden vereist om een huwelijk te mogen aangaan, of indien hij van oordeel is dat de voltrekking in strijd is met de beginselen van de openbare orde.»

Artikel 184 bepaalt: «Tegen elk huwelijk dat is aangegaan met overtreding van de bepalingen van de artikelen 144, 146*bis*, 147, 161, 162, 163, 341 of 363, kan worden opgekomen door de echtgenoten zelf, door allen die daarbij belang hebben en door het openbaar ministerie.»

La question des mariages de complaisance est d'actualité. Il est nécessaire de prendre des mesures supplémentaires afin de décourager de telles atteintes à l'institution du mariage. Le mariage de complaisance est en effet un détournement de celle-ci en vue de l'obtention de certains avantages, dont la nationalité du conjoint. Le mariage avec une personne de nationalité belge et le système du regroupement familial constituent souvent le seul moyen en dehors d'une demande d'asile politique d'acquérir la nationalité belge. Dans un tel mariage la condition du consentement n'est pas réellement remplie. Il est donc nécessaire de réagir par des mesures qui découragent davantage les candidats de recourir à une telle pratique.

La notion de mariage de complaisance est définie dans la résolution du Conseil de l'Union européenne du 4 décembre 1997 (*Journal officiel des Communautés européennes* C 382 du 16 décembre 1997):

«Le mariage de complaisance est le mariage d'un ressortissant d'un État membre ou d'un ressortissant d'un pays tiers, séjournant régulièrement dans un État membre, avec un ressortissant d'un pays tiers, dans le seul but de détourner les règles relatives à l'entrée et au séjour des ressortissants des pays tiers et d'obtenir pour le ressortissant du pays tiers un permis de séjour ou une autorisation de résidence dans un État membre.»

Un autre phénomène inquiétant lié au mariage de complaisance est la constitution de filières organisées et de bandes de traite des êtres humains qui exploitent la vulnérabilité de certaines personnes.

C'est la raison pour laquelle l'auteur de la proposition suggère à l'instar d'autres propositions déposées en la matière d'ériger le mariage de complaisance en délit. Elle espère que la commination d'une sanction pénale ajoutée aux sanctions actuelles, qui se limitent au refus de célébrer le mariage et à l'annulation, sera dissuasive. Il faut utiliser toutes les armes juridiques possibles pour veiller au respect de nos institutions familiales, ainsi qu'à une saine politique d'intégration.

Il faut souligner qu'on ne doit pas changer les procédures civiles existantes, celles-ci peuvent toujours être actionnées de manière concurrente aux éventuelles procédures pénales engagées dans le respect toutefois de l'adage qui veut que le pénal tient le civil en état.

L'article 16 du Code de la nationalité traite de l'acquisition de la nationalité belge par le conjoint étranger d'un Belge. Le conjoint étranger qui a acquis la nationalité belge, conformément à l'article 16, conserve la nationalité belge même si son mariage est annulé sur le fondement d'un mariage de complaisance. Nous proposons la déchéance de la nationalité du conjoint étranger lorsque ce dernier s'est fait

De kwestie van de schijnhuwelijken is actueel. Bijkomende maatregelen zijn vereist om een dergelijke aantasting van het huwelijk als instelling te ontmoedigen. Met een schijnhuwelijk maakt men immers misbruik van die instelling om bepaalde voordelen te verwerven, waaronder de nationaliteit van de echtgenoot. Vaak zijn het huwelijk met iemand van Belgische nationaliteit en de procedure van de familiehereniging de enige manier om de Belgische nationaliteit te verwerven als men geen politiek asiel krijgt. In een dergelijk huwelijk is de toestemmingsvoorwaarde niet echt vervuld. Er moet dus opgetreden worden door maatregelen uit te vaardigen die potentiële kandidaten sterker ontmoedigen om tot dergelijke praktijken over te gaan.

Het begrip schijnhuwelijk wordt omschreven in de resolutie van de Raad van de Europese Gemeenschap van 4 december 1997 (*Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* C 382 van 16 december 1997):

«Onder «schijnhuwelijk» wordt verstaan het huwelijk van een onderdaan van een lidstaat of een onderdaan van een derde land die legaal in een lidstaat verblijft, met een onderdaan van een derde land, met als enig doel de regels betreffende de binnenkomst en het verblijf van onderdanen van derde landen te misbruiken en voor de onderdaan van het derde land een vergunning tot vestiging of tot verblijf in een lidstaat te verkrijgen.»

Een bijkomend verontrustend probleem in dat verband is het ontstaan van georganiseerde circuits en bendes van mensenhandelaars die munt slaan uit de kwetsbaarheid van sommige personen.

Daarom stelt de indienster van het voorstel voor om, zoals in andere ingediende voorstellen terzake, het schijnhuwelijk als een misdrijf te beschouwen. Zij hoopt dat het opleggen van een straf bovenop de bestaande straffen, die thans beperkt zijn tot de weigering om het huwelijk te voltrekken en de nietigverklaring, een afschrikkend effect zal hebben. Alle mogelijke rechtsmiddelen moeten ingezet worden om onze gezinsinstellingen te vrijwaren en om een gezond integratiebeleid te voeren.

Wij wijzen erop dat de bestaande burgerlijke procedures niet gewijzigd moeten worden. Zij kunnen altijd naast eventueel ingestelde strafrechtelijke procedures ingezet worden, zolang rekening wordt gehouden met het adagium «*le pénal tient le civil en état*».

Artikel 16 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit behandelt de verkrijging van de Belgische nationaliteit door de vreemde echtgenoot van een Belg. De vreemde echtgenoot die de Belgische nationaliteit overeenkomstig artikel 16 verkregen heeft, behoudt de nationaliteit, zelfs indien het huwelijk nietig verklaard wordt omdat het een schijnhuwelijk bleek te zijn. Wij stellen voor dat de vreemde echtge-

condamner pénalement au motif qu'il a contracté un mariage de complaisance.

Christine DEFRAIGNE.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Dans le livre 2, titre V, chapitre IX, du Code pénal, l'intitulé de la section III est remplacé par l'intitulé suivant :

«Section III. Des infractions relatives à l'institution du mariage».

Art. 3

L'article 319 du Code pénal, abrogé par la loi du 24 mars 1987, est rétabli dans la rédaction suivante :

«Art. 319. — Est puni d'un emprisonnement de trois mois à un an et d'une amende de 12 à 175 euros quiconque a contracté un mariage lorsqu'il appert que le mariage a été contracté ou est sur le point d'être contracté dans le but exclusif ou quasi exclusif d'obtenir tout ou partie des avantages liés à la nationalité du conjoint.»

Art. 4

Dans l'article 23, § 1er, du Code de la nationalité belge, modifié en dernier lieu par la loi du 13 juin 1991, les mots «ou s'ils contractent ou tentent de contracter un mariage de complaisance en violation de l'article 319 du Code pénal,» sont insérés entre les mots «s'ils manquent gravement à leurs devoirs de citoyen belge» et les mots «, être déchu de la nationalité belge».

18 décembre 2003.

Christine DEFRAIGNE.

noot de Belgische nationaliteit verliest als hij strafrechtelijk veroordeeld werd omdat hij een schijnhuwelijk heeft aangegaan.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In boek II, titel V, hoofdstuk IX, van het Strafwetboek, wordt het opschrift van afdeling III vervangen als volgt :

«Afdeling III: Misdrijven betreffende het huwelijk als instelling».

Art. 3

Artikel 319 van het Strafwetboek, opgeheven bij wet van 24 maart 1987, wordt hersteld in de volgende lezing :

«Art. 319. — Zij die een huwelijk zijn aangegaan worden gestraft met gevangenisstraf van drie maanden tot één jaar en met geldboete van 12 tot 175 euro wanneer blijkt dat het huwelijk uitsluitend of bijna uitsluitend is aangegaan of op het punt staat te worden aangegaan teneinde alle voordelen of een deel van de voordelen te verkrijgen die verbonden zijn aan de nationaliteit van de echtgenoot.»

Art. 4

In artikel 23, § 1, van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, laatst gewijzigd bij de wet van 13 juni 1991, worden de woorden «of indien zij een schijnhuwelijk aangaan of pogen aan te gaan in strijd met artikel 319 van het Strafwetboek» ingevoegd tussen de woorden «indien zij ernstig tekortkomen aan hun verplichtingen als Belgische burger» en de woorden «, van de Belgische nationaliteit vervallen worden verklaard».

18 december 2003.